

Írta: Előd Réka, Kiss Attila, Tomcsányi Zsófia
Lektorálta: Juhász Márton, Kézdy Pál, Andrew Symons
Fotók: Kiss Attila, Hegedűs András, Kézdy Pál
Grafika: Patkós Stúdió
Nyomdai előkészítés: Pixelgraf Bt., Kecskemét
Nyomdai munkák: Print 2000 Nyomda Kft., Kecskemét

Készült a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium Turisztikai Államtitkársága, valamint a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium támogatásával.

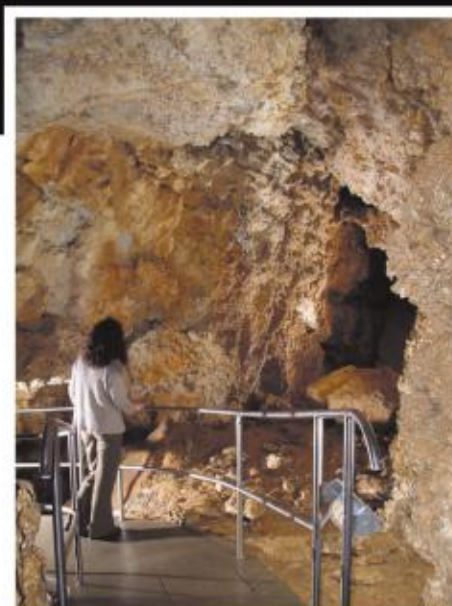
Kiadja a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság
Ügyfélfogadási iroda: 1121 Budapest, Költő u. 21.
Székhely: 2509 Esztergom, Strázsa-hegy
Tel.: 1/391-4610; Fax: 1/200-1168
E-mail: dinpi@dinpi.hu; honlap: www.dinpi.hu

Felelős kiadó: Fűri András
Budapest, 2011

ISBN 963 86466 7 5
A kiadvány környezetbarát újrapapírból készült.

www.szemlohegyi.hu

Fedezze fel a Szemlő-hegyi-barlangot!

Explore Szemlő-hegyi Cave

Erkennen Sie die Höhle von Szemlő-Gebirge!

Découvrez la Grotte Szemlő-hegyi!

Scoprite le bellezza della Grotta di Szemlő-hegy!

Kedves Látogató!

Szeretettel köszöntjük fővárosunk föld alatti virágoskertjében, a Szemlő-hegyi-barlangban. Kessler Hubert és társai 1930 őszen egy szűk nyíláson át jutottak ebbe a varázslatos föld alatti világba, mely több évtizedes feltáró és kiépítő munka eredményeként 1986 óta fogadja a nagyközönséget.

A barlang különleges összetételű levegőjének köszönhetően az itt folyó terápiás kezelések légúti megbetegedésekben szenvedők panaszait enyhítik.

A 2011-ben befejezett rekonstrukció eredményeként egyedülálló földtani-barlangtani bemutatóközpont jött létre. A látogatók a barlangtúrára várakozva interaktív kiállítást tekinthetnek meg, az önkiszolgáló vetítőteremben barlangi filmeket nézhetnek, a parkban geológiai tanösvényt járhatnak végig. A kiállításon látás- és hallássérült látogatók is megismerhetik a barlangok világát, a közel 300 méteres kiépített szakasz pedig kerekesszékekkel is látogatható. A gyerekeket új játszótér várja.

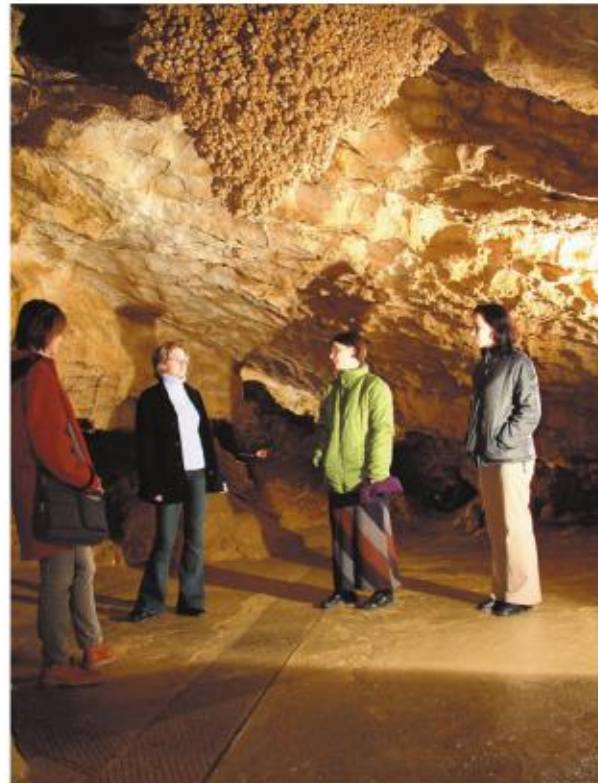
A Duna-Ípoly Nemzeti Park Igazgatóság természetvédelmi kezelésében lévő barlang egész évben kellemes és hasznos időtöltést kínál családoknak, iskolai csoportoknak, időseknek és fiataloknak egyaránt.

Füri András
igazgató

Tartalom

Alapadatok.....	2
Kialakulás.....	3
Felfedezés, feltárás.....	6
Túraismertető.....	10
Ásványkiválások, oldásformák.....	16
Kessler Hubert életrajza.....	19
Barlangterápia.....	19
Programlehetőségek.....	20
Summary.....	254
Zusammenfassung.....	265
Sommaire.....	276
Riassunto.....	287

A Ferencvárosi-terem

Alapadatok

A Szemlő-hegyi-barlang része a Buda alatt elterülő, hévizek által kialakított barlangrendszernek.

Felfedezés időpontja:

1930. szeptember

A barlang felfedezői:

Kessler Hubert és Futó András

A barlang teljes feltárt hossza:

2,2 km

Kiépitett, idegenforgalmi szakasz:

300 méter

Levegő hőmérséklete a barlangban:

12 °C

Védetté nyilvánítás időpontja:

1958

Fokozottan védetté nyilvánítás:

1982

Barlang megnyitása a nagyközönség részére:

1986

Gyógybarlanggá nyilvánítás:

1991

Természetvédelmi kezelője és üzemeltetője:

Duna-Ípoly Nemzeti Park Igazgatóság

A barlang elérhetőségei:

1025 Budapest, Pusztaszeri út 35.

Telefon: 1/325-6001

E-mail: szemlo@dinpi.hu

Honlap: web.axelero.hu/palvolgy

Nyitva tartás: egész évben, kedd kivételével mindennap 10-16 óra között.

Túra időtartama:

35-40 perc.

Túrák indulása:

Minden egész órákor.

Kérjük, hogy a nagyobb csoportok előre jelentkezzenek be telefonon.

Megközelítés:

Budapest III. kerület, Kolosy térről induló 29-es busszal a Felső-Zöldmáli úti megállóig.

b A falakat gazdagon borítják az ásványkiválások

Kialakulás

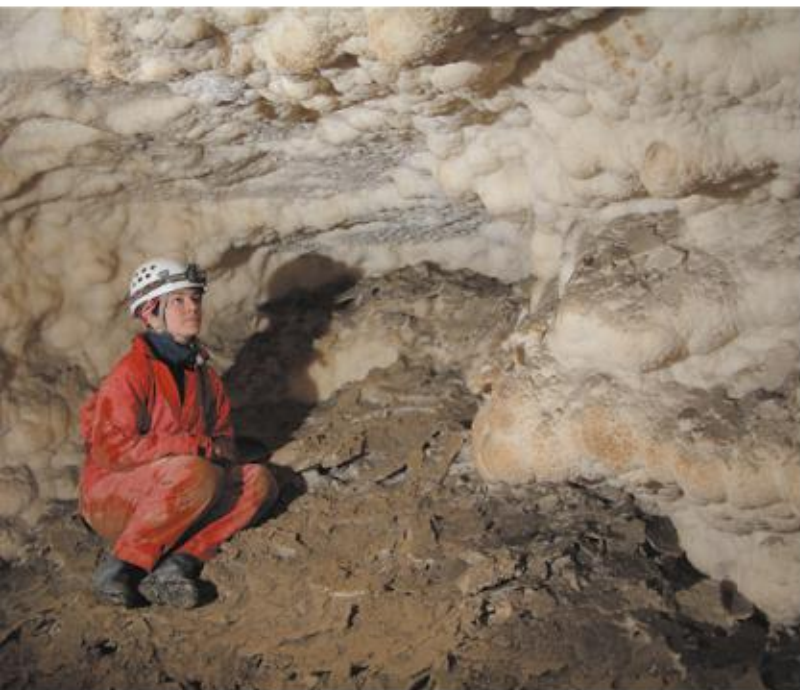
A leggyakoribb és legismertebb barlangképződési folyamat, amikor karsztosodásra alkalmas kőzetek (így főként mészkő és dolomit) belsejébe a felszínről repedéseken át leszivárgó víz oldja vagy vájja ki az üregeket, járatokat. A víz útja során szén-dioxidot vesz föl a levegőből és a talajtakaróból, melytől a szénsavas itallokhoz hasonlóan gyengén savassá válik. A savas folyadékok pedig oldják a mésztartalmú kőzeteket, így a hegységképződés alatt kialakult hasadékok az átfolyó víz hatására egyre nagyobb járatokká tágulnak az évmilliók során. A víz a mészkőnél keményebb kőzetdarabokat sodor magával, melyek koptató hatása fokozza a barlangképződési folyamatát. Az így kialakult barlangok jellemzője, hogy karsztos vidéken található és a barlang alaprajza a levélerezetekhez hasonlít: egy főágba torkoló mellékágak rendszere.

Erre a barlangképződésre csodálatos példa az Aggteleki-karszt alatt elterülő Baradla-barlang, vagy a Mecsekben az Abaligeti-barlang.

A Budai-hegység barlangjainak keletkezésével kapcsolatban már a felfedezésük és feltárásuk idején felmerült a gyanú, hogy a fentitől eltérő módon keletkezettek. A Budai-hegységet karsztosodásra alkalmas kőzetek építik föl. A Thétis tengerben (kb. 200 millió éve) lerakódott triász kori mészkőre és dolomitra eocén (kb. 35-40 millió éve) mészkő települt.

A felszín azonban nem tipikus karsztvidék, hisz nem találjuk meg az arra jellemző töbröket, víznyelőket, egyéb karsztformákat.

A budai barlangok térképeinek elkészítésével világossá vált az is, hogy alaprajzuk rendkívül bonyolult, hálózatos. A járatok változó méretei – tágas termeket sokszor meglepően szűk járatok kötnek össze – és a falakon található ásványkiválások megerősítették azt az elképzelést, hogy a főváros alatt lévő barlangok a fenti modelltől eltérően keletkeztek.

Itt egykor hévizek folytak

Hévízek alkotta barlangok

Mi az oka, hogy a Budai-hegység barlangjai más módon alakultak ki? A válasz a térség speciális földtani felépítésében és az ennek köszönhetően kialakult sajátos karsztvízáramlási rendszerben keresendő.

Kb. 15-20 millió évvel ezelőtt a budai és a pesti oldal fejlődése elvált egymástól. A budai oldal fokozatosan emelkedni kezdett, míg a Pesti-síkság süllyedt. Az üledékes kőzetekre kb. 25-35 millió éve ráakadtott vastag, agyagos réteget (Kiscelli agyag) a hegyekké magasodott

budai részen lepusztította a csapadék-víz, szabaddá téve így a dolomitot és a mészkövet. Az egyre mélyebbre került sík részen megmaradt az agyagos réteg és arra újabb üledékrétegek rakódtak az évmilliók során.

Az ellentétes felszíni folyamatok ellenére a mélyben mindkét oldalon megmaradtak az üledékes rétegek, melyekben a karsztvizek áramlása a barlangok keletkezésekor (kb. egymillió éve) és ma is egyseges rendszert alkot.

A budai területen felülről hideg felszíni víz szivárgott lefelé, ami a Pesti-sík alatt rendkívül mélyre süllyedt karsztos rétegében a föld hőjétől felmelegedett. A pesti oldal felfelé törekvő forró vizei (más szóval hévízek) az agyagos réteg miatt ott nem tudtak a felszínre törni, hanem átterelődtek a budai oldal karsztos részeire, ahol természetes forrásként bukkantak a felszínre. Így alakultak ki a Duna-parton Budapest természetes meleg forrásai, melyek gyógyfürdőinket ma is táplálják.

A speciális barlangképződést az a különleges helyzet tette lehetővé, hogy a víz által oldható üledékes kőzetekben találkozott a mélyről jövő hévíz a fentről érkező hideg karsztvízzel. A különböző hőmérsékletű és kémiai összetételű vizek keveredéséből adódó erős oldóképességnek köszönhetjük a Budai-hegység hatalmas barlangrendszerének kialakulását.

b Tektonikus hasadék

A kalcitlemezek különleges felhalmozódása a karácsonyfa c

Felfedezés

A mai Barlang utca 10. számú telken 1930 őszén kőfejtés közben szűk, mélybe vezető nyílásra bukkantak. Sebő Károly és Futó András a Budapesti Egyetem Turista Egyesületet (BETE) barlangkutatói Miklóssy Géza gyógyszerész, a telek tulajdonosa értesítése után szeptember 15-én kezdték meg a barlang feltárását. A szűk nyílás kitágítása után leereszkedtek egy nagyon szép, oldási formákban gazdag, meredeken lejtő járatba, de tovább nem jutottak. Ennek a járatnak később az Örvény-folyo-

b A kiépített szakaszt lezáró létra

só nevet adták. Szeptember 20-án Kessler Hubert és Futó András folytatták a kutatást, s az elszűkülő, eltömődött rész kibontásával előbb az egyedülálló képződményekkel teli Rózsalugasba, majd a nagyméretű Óriás-folyosóba és a Hosszú-folyosó egy részébe sikerült bejutniuk. Ma a hagyomány szerint, ettől a naptól számítjuk a Szemlő-hegyi-barlang felfedezését.

A Hosszú-folyosó további szakaszait elzáró törmelékek és falak miatt a továbbjutás komoly fejtörést okozott. A megoldást az hozta, amikor a karcsú termetű Szekula Máriának sikerült átjutnia a mérete miatt „Tűfokának” elnevezett nyíláson. A nyílást aztán kitágították, hogy a többi barlangász is átférhessen rajta, majd pedig egy kényelmes átjárót nyitottak alatta. Szekula Máriának a látogatható szakasz róla elnevezett Mária-termében elhelyezett márványtábla állít emléket.

A barlang méretei és a falakat borító ásványkiválások ekkor már igen figyelemreméltóak voltak. Az első tudományos felméréseket dr. Kadic Ottokár, a Földtani Intézet főgeológusa, a Magyar Barlangkutató Társulat főtítkára végezte. A vizsgálatokból kiderült, hogy a falakat fantasztikus mértékben borító kőrzsák és borsókövek anyaga a cseppkövekből ismert kalcit, mely meleg vízből válik ki. Ez

a tény, valamint a gipszkristályok jelenléte és a barlang alaprajza bizonyította a barlang hévizes eredetét.

A barlang lenyűgöző látnivalói egyértelműen érdemesek lettek volna arra, hogy a nagyközönség számára is bemutassák. Első lépésként Miklóssy Géza tulajdonos anyagi támogatásával a kutatók és a szakemberek számára veszély nélkül járhatóvá tették a barlangot: a szűkületeket átvésték, az omladékokat és a kötőrmeléket elegyengették, a nehezebb helyeken létrákat helyeztek el. Az idegenforgalmi kiépítésnek azonban sajnos egymás után különböző akadályok állták útját. Mire az anyagi feltételek is meglették volna, tulajdonjogi problémák merültek fel, ezt követően pedig a második világháború akadályozta meg a munkák folytatását. A világháború után a barlangnak sokáig nem volt gazdája. Ez idő alatt az illetéktelen látogatók jövőtehetetlen károkat okoztak. Végül a Kinizsi Természetbarát Egyesület barlangkutató szakosztályának felügyelete alá került, akik a barlang védelme érdekében lezárták a bejáratot és folytatták a feltáró munkát. Az ő érdemük, hogy Palánkai János vezetésével 1958-ban az Óriás-folyosó délnyugati omladékos részét átbontva feltárták a később Kadicszakasznak elnevezett, gipszképződményekben gazdag, 280 méter hosszú járatot. Ugyancsak e barlangkutató csoport tagjai végezték el Horváth János vezetésével 1961–62-ben a barlang igen pontos felmérését, és készítették el ennek alapján az 1:100 méretarányú térképét is.

A Szemlő-hegyi-barlangot 1958-ban

Emléktábla a Mária-teremben

védetté nyilvánították. Az idegenforgalmi kiépítésnek újabb lendületet adott az védett barlangokért felelős Országos Természetvédelmi Hivatal megalakulása 1961-ben. A tervek elkészülte után 1974-ben megkezdődtek a kiviteli munkák.

E munkák keretében épült meg az eredeti bejáratától 20 méterre a 45 méter mély liftakna, mely a Hosszú-folyosó és az Óriás-folyosó között található. Az eredeti tervek szerint a barlang végigjárása után a látogatókat innen lift szállította volna a felszínre, s a felvonóépület tetejéről a város panorámájában gyönyörködhetek volna.

A cseppkőképződés folyamata ma is zajlik helyenként

Sajnos ez a nagyszabású terv eddig nem valósult meg. Jelenleg a liftaknából könnyen megközelíthető Agyagos-folyosó gyógyászati célú kiépítése kapcsán merült ismét föl az akna hasznosításának gondolata. Kiépült az a mesterséges, 60 méter hosszú lejtős táró, amelyen át ma a látogatók a fogadóépületből a barlang Ferencvárosi-termébe jutnak. A kényelmes és látványos látogatóútvonallal érdekében egy ugyancsak mesterséges járat épült, ami a Hosszú-folyosó északkeleti végébe torkollik. A járatok és termek összekötése mellett az útvonalakat lépcsőkkel és betonjárdákkal tették a vendégek fogadására alkal-

massá. Kihordták a Hosszú-folyosó egy részét 1-1,5 méter vastagon kitöltő agyagréteget, illetve sok helyen, különösen a Hosszú-folyosóban kellett a látogatók biztonsága érdekében az esetleges kőzetomlások ellen betonpiléereket, támfalakat beépíteni. Végül elkészült a bemutatáshoz elengedhetetlen világítási hálózat is.

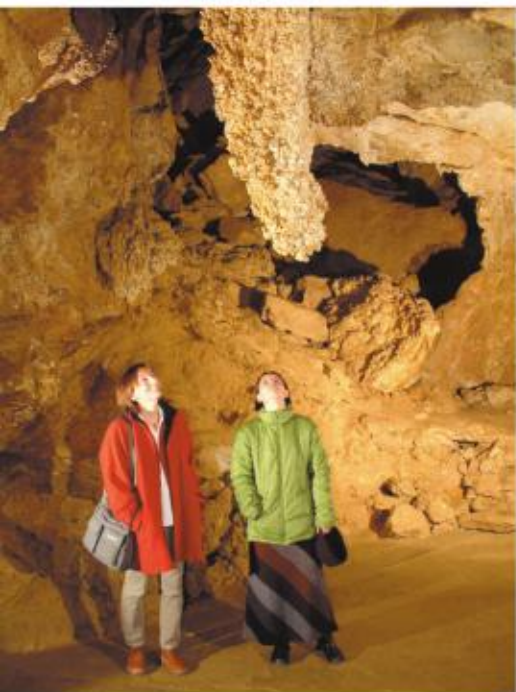
A barlang kiépítésével kapcsolatos munkák zöme 1980-ban befejeződött, a fogadóépület azonban csak 1985-ben készült el. A Szemlő-hegyi-barlangot és a fogadóépületét 1986. október 23-án nyitották meg.

b A Fenyő-ágban paplanszerűen borítják az ásványkiválások a falakat

Túraismertető

A Szemlő-hegyi-barlang megismerését a sziklás hegyoldalba süllyesztett fogadóépületből nyíló, 60 méter hosszú,

Az Anyósnyelv

lejtős, mesterséges tárón leereszkedve kezdhetjük meg.

Ferencvárosi-terem

Túránk első állomása a Ferencvárosi-terem. Nevét arról a barlangkutató csoportról kapta, akik 1973-ban először jutottak be ide. Ők akkor még a mostani bejárati vasajtóval szembeni hatalmas omladékon keresztül, az Agyagos-szakaszból érkeztek. A barlangban való könnyebb tájékozódás érdekében a barlangászok elnevezik a legjellegzetesebb alakzatokat, sziklákat. A jó fantáziájú kutatóknak köszönhetően itt egy jégtáblák között süllyedő hajó és egy úszó jegesmedve történetét láthatjuk kőből és ásványkiválásból kialakulva. A terem közepén lógó, borsókóval borított szikla az Anyósnyelv névre hallgat. Mellette a teljesség kedvéért a kisebb Apósnyelv, vagy más néven Menyecskenyelv látható.

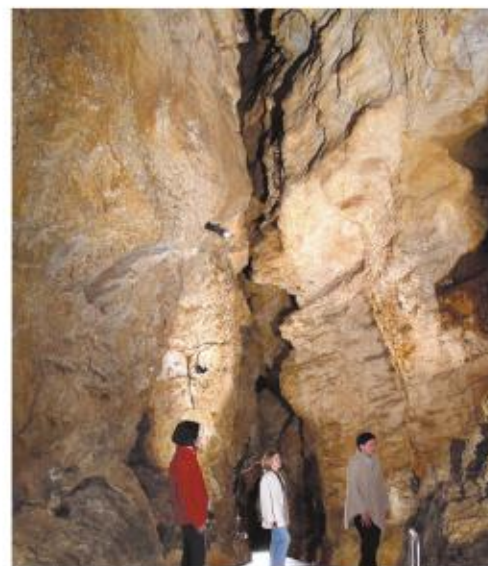
Pöttyös-terem

Az alagúton átbújva, majd oldalra pillantva egy természetes állapotában meghagyott termet lehet látni. Itt jól megfigyelhető, milyen omladékos, agyagos volt a barlang alja a kiépítés előtt. A falakon élesen kirajzolódnak gömbfülkének nevezett, hévíz által létrehozott oldásformák és a bennük lévő, a rendkívüli hasonlóság miatt karfiolnak nevezett ásványkiválások.

Hosszú-folyosó

Ebbe az impozáns, magasba törő falakkal övezett folyosóba lépve tanulmányozhatjuk azokat a hatalmas hasadékokat, repedéseket, amelyeket az ürege-

b A karfiol nevű képződmény

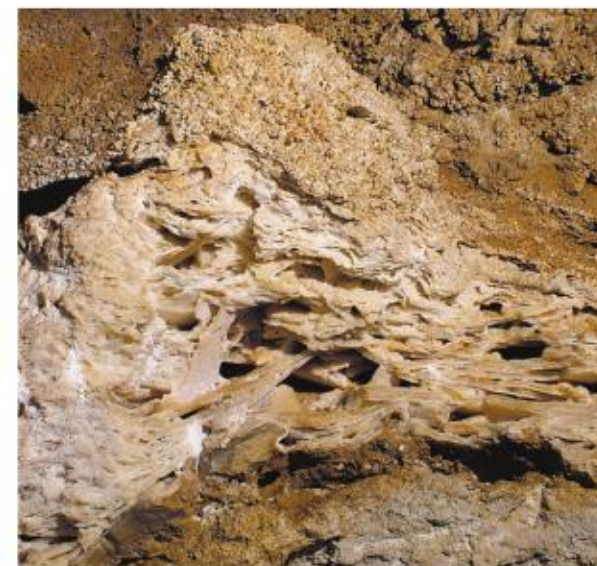

A Hosszú-folyosó

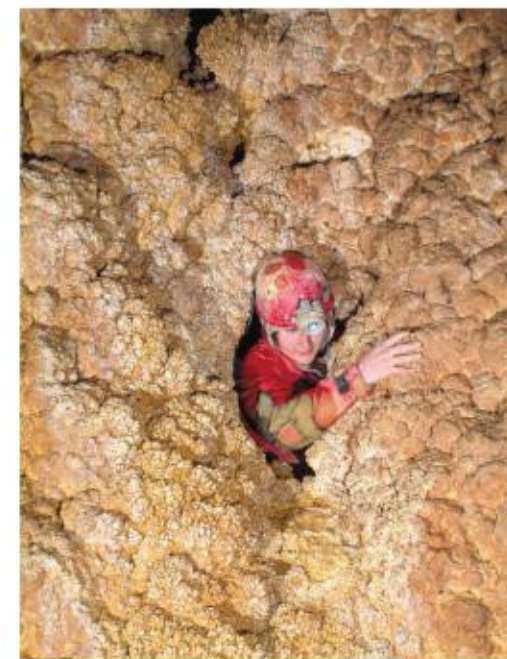
ket egykor kitöltő nagy oldó hatású, keveredett karsztvizek hatalmas járatrendszerekké, barlangokká tágítottak. A falakon különböző magasságokban megfigyelhető kalcitlemezek először a hévizek felszínén vékony mészhártyaként váltak ki. Vastagságuk folyamatosan nőtt, ezért végül a barlang aljára süllyedtek és ott felhalmozódtak. Később, a vízszint csökkenésekor keletkezett borsókóvek rakódtak rájuk.

Mária-terem

Mint azt a terem falán elhelyezett márványtábla is hirdeti, ez a kis zárt terem Szekula Mária barlangkutató tiszteletére kapta a nevét. A felfedezők munkájuk során egy falba ütköztek, ám a rajta lévő részbe bevilágítva látták, hogy ebben az irányban folytatódik a barlang.

Kalcitlemezek és ráakódott borsókó

A Tú-foka c

A Virágoskert

b A Banyafej. Félelmetes a hasonlóság

Szekula Mária volt az egyetlen, aki törékeny termé-
tének köszönhetően átfért azon a Tû-fokának elne-
vezett kis nyíláson, ami ma is látható. Az ő útmuta-
tásai alapján mások számára is járható méretűvé tá-
gították a nyílást, így folytatódhatott a további sza-
kaszok feltárása. Az általunk használt átjárót a bar-
lang kiépítésekor mesterségesen nyitották.

Hónak tűnő, káprázatos gipszkristályok

Virágoskert

Utunk a járdán jobbra kanyarodik, ám balra te-
kintve a barlang egyik legtermészetesebben ha-
gyott, borsókővekből és karfiolokból évmilliók
alatt „ültetett” virágoskertet látjuk meg. A fo-
lyosón továbbmenve, a liftakna után ismét bal-
ra nézve, visszatekintve teljes pompájában tár-
rul föl előttünk ez a csodaszép föld alatti virá-
goskert.

Elágazás

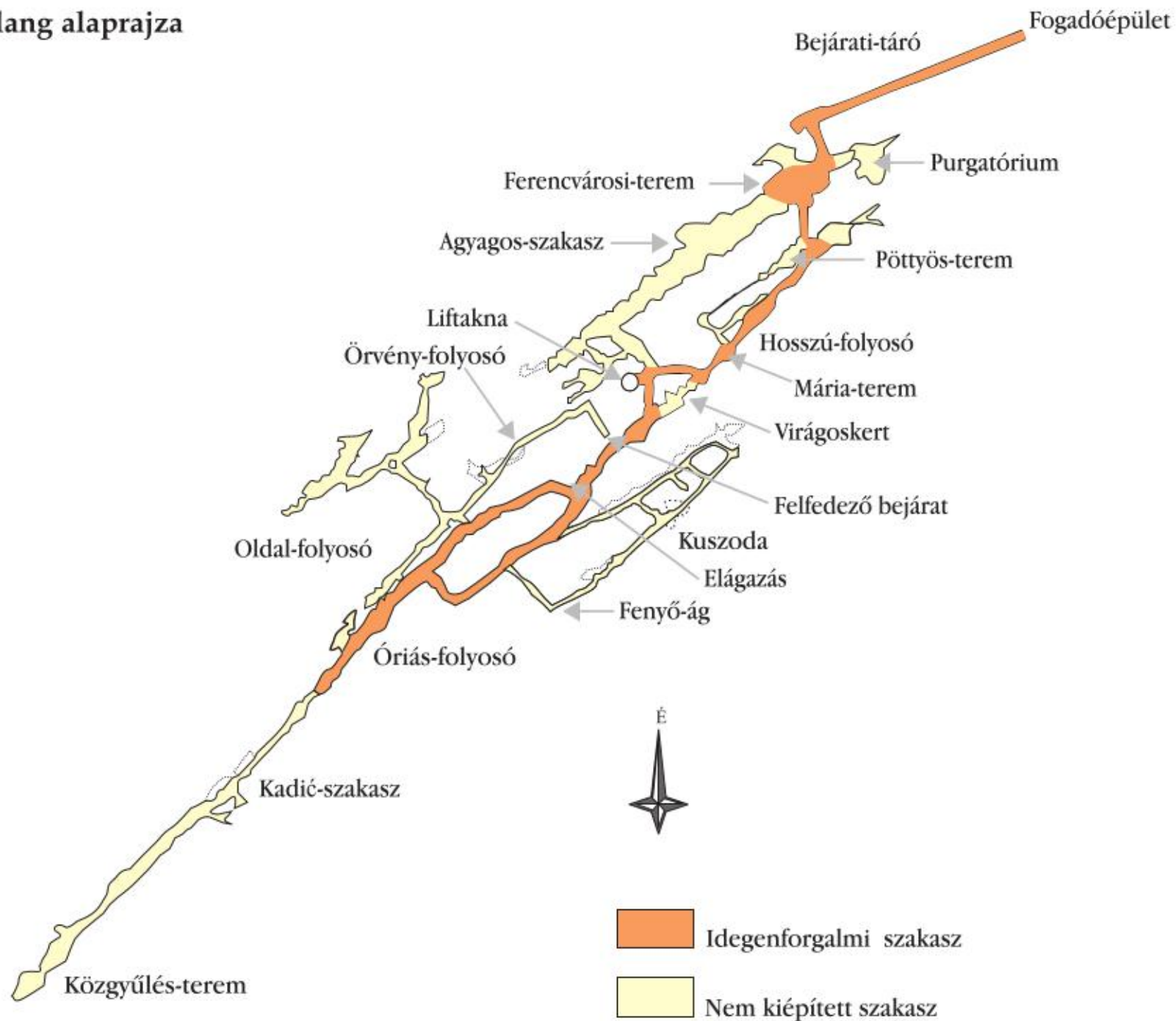
Inner kétfelé vezet tovább az út, de nem lehet
eltévedni, mert mindkettő ugyanoda érkezik. A
kerekes székes látogatóink útja a bal oldali fo-
lyosón vezet, majd ennek végén a lépcső miatt
vissza kell fordulniuk és az eddig megtett úton
visszatérni a fogadóépületbe.

A Föld szíve cseppkőből van c

A Szemlő-hegyi-barlang alaprajza

Óriás-folyosó

Az elágazás után ismét találkozunk a két járat. Ekkor érkezik túránk egyik legimpozánsabb részéhez, a méreteiről híres Óriás-folyosó bejáratához. Az erkélyszerű téren megállva szemben egy ijesztő Boszorkányfej hatalmas orra rémiszt meg bennünket, oldalt pedig egy halálfej ijesztgeti a látogatókat.

A Szemlő-hegyi-barlang egyik különlegessége a borsókő

A lépcsőkön lesétálva, jobb oldalon a hófehér képződményekkel gazdagon díszített Gyémánt-fülke pompázik. A Boszorkányfej felé nézve, a magasban a barlang királyát látjuk trónján ülve, amint egy nyitott könyvet olvas.

Az Óriás-folyosó alján egy létra állja utunkat. Ez jelzi a látogatható, kiépített szakasz végét. Ezen a ponton kb. 45 méter mélyen vagyunk a felfedező bejáráshoz képest.

Örvény-folyosó

Az Óriás-folyosón visszafelé indulva, a lépcsősor tetején, bal oldalon nyílik az Örvény-folyosó bejárata. Ez a barlang eredeti bejárata, amelyen át Kessler Hubert és Futó András 1930 szeptemberében felfedezték a barlangot. A vállalkozó szellemű és rátermett látogatókat a túravezetők néha ezen a nem kiépített útvonalon, a barlang eredeti nyílásán viszik vissza a felszínre.

Kadic-szakasz

A létránál ugyan tovább mennünk nem lehet, de a létra azt sejteti, hogy valaminek kell még ott lennie! 1958-ban találták meg azt a 280 méter hosszú járatot, amelyet a barlang egyik első tudományos felmérőjéről, Kadic Ottokárról neveztek el. A kizárólag barlangászok számára járható folyosó végén terül el a Közgyűlés-terem, illetve a szakasz 50 méter mélyen lévő végpontjában megtalálták a barlangászok a Föld szívét.

b Védett falrészleteken alakult ki a karfiol

Ásványkiválások, oldásformák

A hévizes barlangoknak egyik legszembeütőbb sajátossága, hogy ásványkiválásai rendkívül változatos formákat mutatnak, melyek helyenként több centiméter vastag paplanként boríthatják a falakat. A budai barlangok közül a Szemlő-hegyi volt az első, amiről bizonyosnak vélték, hogy meleg vizes eredetű.

A képződmények közül három van, amelyek tömeges előfordulása alapvetően különbözik a hideg vizes, patakos vagy „cseppköves” barlangok kiválásaitól. Ezek a néhány centiméter átmérőjű *borsókövek*; a néhol egy centiméternyi vastagságot is elérő, tenyérnyi felületű *kalcitlemezek*; és a több tíz centiméter nagyságú „*karfiolok*”. Mindezek anyaga a kalcit.

Borsókő

Ez az apró gömbökből, félgömbökből álló, koncentrikus héjából felépülő kiválásforma igen változatos megjelenésű lehet. Az alacsonyabbra kerülő hévíz már csak alulról melegítette az aljzatot, de a hasadékok felső részén, a felszín hűtő hatása miatt a pára lecsapódott. A lefelé szivárgó oldatból az aljzaton és a falak alsó részén nagy mennyiségű borsókő növekedett. A változó külszíni időjárás miatt a lecsapódó, leszivárgó víz mennyisége is erősen változott és ezért a borsókövek rétegesek lettek.

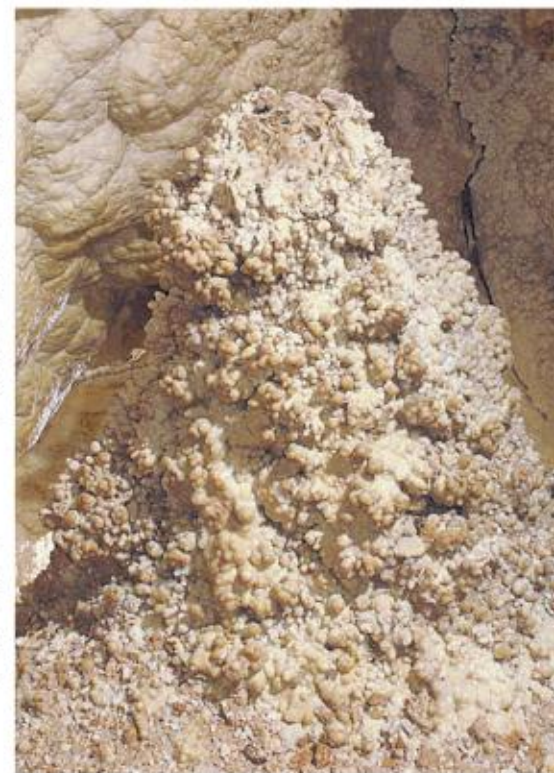
Karfiol

A borsóköveknek egy sajátos morfológiai típusát képezi az ún. barlangi „karfiol”. Ez a több tíz centiméter átmérőjű, nagy, ívelt, párhuzamos kérgekből felépülő kiválástípus a Szemlő-hegyi-barlang védettebb falmélyedéseit borítja.

A hévizes barlangok talán legkülönösebb alakú képződményei a karácsonyfák c

A lesüllyedt kalcitlemezek tovább vastagodtak

Kalcitlemez

A barlangot kitöltő meleg víz felszínén is kivált a mész (kalcium-karbonát), először vékony hártya képződött, melyet a víz felületi feszültsége tartott fenn. Amikor a lemezek túl nagyra nőttek vagy összetörtek, a barlangi tó aljára süllyedtek és felhalmozódtak. A kalcitlemezszintek tehát nem az egykori vízszintet jelölik ki, ahol valaha kiváltak, hanem a tavak fenékszintjét.

A kalcitlemezek képződése azon kevés folyamat közé tartozik, amelyet napjainkban is megfigyelhetünk például a Gellért-hegy lábánál fakadó termálforrások kis barlangjaiban. A mészanyag a túltelített víz felszínén válik ki egy központi góc körül, majd lemezekre töredezve lesüllyed.

A kalcitlemezek képződésével kapcsolatos a Szemlő-hegyi és Pál-völgyi-barlangból ismert ún. „karácsonyfa” forma kialakulása is. Ezeknek a belsejét kalcitlemezek építik fel, kívül pedig általában borsókó borítja őket.

Gömbüst

Az oldásos üstök a barlangjáratok oldalán megfigyelhető 10–100 centiméter átmérőjű, sima felületű, kerekded bemélyedések. Ez az oldásforma a karsztvíz szintje alatt elhelyezkedő, vízzel telített zónában alakult ki, ahol a víz mozgását nem a gravitáció, hanem a nyomásviszonyok vezérelték. Az üstöket az üregrendszert egykor színültig kitöltő víztömegben kialakuló különféle áramlások, a keveredési korrózió és a vízből felszabaduló gázok oldó hatása hozta létre.

Az Agyagos-szakasz c

b Az Óriás-folyosó

Kessler Hubert életrajza

A Szemlő-hegyi-barlang felfedezője 1907. november 3-án Nagyszébenben született és 1994. február 1-jén Budapesten halt meg. Először mérnöki, majd földtani, földrajzi és őslénytani diplomát szerzett. Kutatásai elismeréseképpen az ELTE 1988-ban aranyokleveles doktori címmel tüntette ki.

1949-től 1965-ig a VITUKI karszt- és forráskutató osztályának vezetője, majd 1966-tól 1972-ig az ALUTRÖSZT főhidrológusa volt. Ő volt az 1975-ben létrehozott Barlangtani Intézet első megbízott igazgatója, majd 1989-ig szaknácádóként segítette a barlangvédelem munkáját.

Nevéhez fűződik – többek között – az Alsó-hegy legmélyebb zombolyainak a Vecsem-bükki- és az Almási-zombolyanak első bejárása (1927), a főváros alatt

húzódó Szemlő-hegyi- (1930), és Ferenc-hegyi-barlang (1933) felfedezése, a Baradla-Domica-barlangrendszer összefüggésének bebizonyítása (1932), a Bihar-hegységben nyíló révi Zichy-, valamint a Csarnóházi-barlang jelentős szakaszainak felderítése (1942), és a Kossuth-barlang feltárása (1956). Mint a Baradla igazgatója jelentős sikereket ért el (1935 és 1945 között) a terület idegenforgalmának fejlesztésében. Szorgalmazója volt a Szemlő-hegyi-barlang kiépítésének is. Kezdeményezője és megalapítója volt a barlangterápia alkalmazásának. A Nemzetközi Barlangtani Unió az ő javaslatára hozta létre 1969-ben Barlangterápiai Szakbizottságát.

Barlangterápia

Az 1980-as években kezdődött az a klimatológiai vizsgálat sorozat, melynek kedvező eredménye lehetővé tette a különböző légúti megbetegedések barlangterápiás kezelésének megkezdését 1990-ben. A barlang magas páratartalmú, pormentes levegője egyéb tényezőkkel együtt, kedvező hatású a bronchitises, asztmás megbetegedésekre. Levegőjének gyógyhatása révén a Szemlő-hegyi-barlangot 1991-ben gyógybarlanggá nyilvánították.

A terápiák jelenleg a Szent János Kórházzal kötött együttműködés keretében heti 5 napon az Óriás-folyosóban zajlanak. A fejlesztési tervek között szerepel az Agyagos-szakasz kifejezetten terápiás célú hasznosításra történő kiépítése.

Panoráma a Szemlő-hegyi-barlang feletti parkból

Programlehetőségek

2011-ben a barlang környezete megújult. A felújítás célja az volt, hogy az 1980-as évek közepén épült nyomasztó hangulatú fogadóépület, elhanyagolt park és korszerűtlen kiállítás helyett látogatóbarát környezetet és új programlehetőségeket biztosítsunk. Az átalakítás eredményeként nemzetközi színvonalú komplex földtani bemutatóhely jött létre. A speciális megoldásoknak köszönhetően a mozgássérültek mellett immár a látás- és hallássérült látogatók is megismerhetik és élvezhetik a kőzetek, barlangok világát. A barlanglátogatás mellett az alábbi élmények várják látogatóinkat.

Földtani tanösvény és park

A barlang feletti terület természetvédelmi oltalom alatt áll. A védettség indoka és célja a különleges geomorfológiai értékekkel rendelkező gyógybarlangnak és felszíni területének megóvása.

A Fővárosi Kertészeti Vállalat kertépítészeti terve alapján kialakított, csodás panorámájú park a környék lakói és a barlanglátogatásra érkező csoportok számára is kellemes pihenőhely. A barlang környezete évszázadokon át szőlőskert volt. A szőlőművelésnek az 1880-as évek végén pusztító filoxéra járvány vetett véget. A hajdani szőlőskertek, pincék és présházak helyén az 1920-as évektől kezdtek építkezésekké a kor módosabb polgárai, sok esetben a helyi kőzetet használva építőanyagként.

A parkban csúszdák és mászóka, padok és asztalok várják a pihenni, játszani vágyókat. Aki pedig a környékbeli kőzetekről, a főváros építőköveiről szeretne többet megtudni, az végigjárhatja a földtani tanösvényt. Budapest és térsége 8 legfontosabb építőkövét mutatjuk be, felhasználásuk, beépítésük módjával együtt. A tanösvény tájékoztató tábláinak jobb felső sarkában elhelyezett kis táblákon braille írással is feltüntettük a főbb tudnivalókat. A tanösvény táblák teljes szövegét braille írásos változatban a barlangpéztárban kölcsönözhető tanösvény vezető füzet tartalmazza. A parkban kapott helyet az elhunyt magyar barlangászok tiszteletére kialakított barlangász emlékkert is.

Interaktív kiállítás

A fogadóépületben található interaktív kiállítás alsó szintje a budai termálkarsztrendszer barlangjait, felső szintje pedig a barlangi mentést mutatja be.

A barlangok kialakulásáról, a mészkőről, a denevérekről, a bajba jutott barlangászok mentéséről játszva tanulhatnak itt kicsik és nagyok. Kipróbálhatjuk a barlangi kötéltechnikát, átmászhatunk a Tű fokán és egy fénykép erejéig mindenki barlangásszá válhat. Aki jobban el szeretne mélyedni a szakmai ismeretekben, az az érintőképernyős tudástárban kedvére böngészhet.

A kiállítás „mesebarlang” része kifejezetten a gyerekeknek készült, akik biztosan szívükbe zárják majd a Szemlő-hegyi-barlang „égből pottyant” meséjét, Folyondár herceg és szép Boróka történetét. A barlangi képződmények és a környékbeli utcák nevei ihlették Döbrentey Ildikó kifejezetten a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság számára írt meséjét, ami Levente Péter előadásában, Gryllus Vilmos dalaival szólal meg. A történetben a Szemlő-hegyi-barlang logójában is szereplő Barlangi Banyá mellett megelevenedik az Elsüllyedt hajó, a Jegesmedve, de még a Tű foka, sőt maga a Sötétség is.

Kihelyezett földrajzórák

A kihelyezett földrajzórák keretében általános- és középiskolások számára élményszerűen nyújtunk a földrajz majd minden területével kapcsolatos ismereteket, változatos helyszíneken és módszerekkel.

A vetítőteremben a barlangokat bemutató filmek mellett videofilmek és számítógépes előadások vetítésére is lehetőség van. A gazdag képanyag és az interaktív kiállítás segít a barlangok és a hegységek keletkezésével, képződményeivel, védelmével kapcsolatos legfontosabb ismeretek megszerzésében. A parkban a környék legfontosabb kőzeteit, valamint a karsztvidékek növényvilágát ismerik meg a tanulók.

Természetesen a programnak része a barlangban tett séta is, melynek során nem csak a Szemlő-hegyi-barlang értékeiről tudnak meg sok mindent a gyerekek, hanem a Föld kialakulásáról, a hegységképződés folyamatáról és a természetvédelemről is.

A komplex földtani bemutatóhely lehetőséget biztosít, hogy akár egyszerre több osztály is eltölthessen itt egy teljes szakmai napot s az egyes foglalkozások között kikapcsolódásra, a hozott uzsonna elfogyasztására is alkalom adódik.